

Høgskolenes nye datasystem – en uformell evaluering

Med gode IT-system kunne vi spart inn mange årsverk og økt innsatsen på undervisning og forskning, samtidig som tiden hver ansatt bruker på administrasjon kunne reduseres. ESS, som skal innføres ved alle landets høgskoler, er ikke et slikt godt datasystem.

Staten skal effektivisere. Det ønsket berører også undervisningsinstitusjonene. Det er bra. Jeg har i lang tid irritert meg over at våre administrative systemer er så primitive. Mens mange oppegående private bedrifter har brukt IT for å effekti-

visere sine rutiner, sitter vi igjen med gammeldags papirbaserte systemer. Vi kaster bort millioner på tungvinte og byråkratiske prosesser, millioner som kunne vært brukt bedre i en tid med knappe bevilgninger.

Reiseregninger er et godt eksempel. Selv en liten institusjon som Høgskolen i Molde bruker et helt årsverk bare på kontroll! I tillegg kommer den tiden vi

ansatte bruker for å fylle ut disse skjemaene. I dag gjør vi dette på papir eller i enkle datasystem, men leverer uansett disse videre som papirskjema. Det burde ikke skje i 2007.

Men nå kommer ESS (Employee Self Service). Her kan den ansatte selv holde orden på persondata, arbeidstidsregistrering og reiseregninger. Skifter du adresse, e-post eller kontonummer, kan du selv oppdatere systemet. Reiseregningene legges inn her, og kan sendes videre i systemet for godkjenning. Det skjer selvfølgelig elektronisk. Lønnsmeldinger får du fram i systemet. ESS er en modul i SAP, en markedsleder for store totalsystemer. Statens ESS-løsning er Web-basert. Det skal benyttes av alle ansatte på høgskolene.

I utgangspunktet er systemet svært primitivt. Her har en etterlignet de manuelle rutinene, og ikke benyttet de effektiviseringsmulighetene som ligger i moderne databehandling. Som IT-rådgiver for næringslivet advarer jeg alltid mot dette. Er en ikke villig til å legge ut kortene på nytt, vil en i de aller fleste tilfeller bare oppnå marginale resultater. Vi må huske at de

rutinene vi har i dag er bygget opp under papirets begrensninger. Derfor vil det nesten alltid være galt å overføre disse direkte til et datasystem. Men det er gjort i ESS.

ESS vil ikke gi noen effektivisering for den ansatte. Tvert i mot. Alle data i reiseregningen må tastes inn i ESS. Det er bare skjemaet som kan leveres elektronisk. Vi må fortsatt samle sammen alle kvitteringslappene og sende disse i den «fysiske» posten. De som skal godkjenne får da en ekstra arbeidsoperasjon: å kople sammen den elektroniske reiseregningen og papirkvitteringene. Selv om ESS hadde vært et godt datasystem ville besparelsen med denne løsningen vært marginal.

Men ESS er ikke et godt datasystem! Her har en tatt i bruk en halvferdig løsning. Det er lite brukervennlig, går altfor tregt og har store svakheter når det gjelder sikkerhet. Til nød kunne dette vært brukt av saksbehandlere, men vanlige brukere vil fort få problemer. Dette er et system som vi vil bruke sjelden, enkelte vil kanskje bare starte dette opp noen få ganger i året. Da må det være et krav at systemet er intuitivt og robust. Som vi skal se er ESS ingen av delene.

I velkomstmeldingen presenteres tjeneste PZM3. Disse uforståelige kodene går for øvrig igjen. Forleden fikk jeg e-post fra administrasjonen om at tjenesten var nede på grunn av "Klientkopi 603 – 403 pågår fortsatt, og dette medfører at TOA 403 ikke er tilgjengelig ennå". Det var jo kjekt å vite! Med ESS har vi fått enda et

Mens mange oppegående private bedrifter har brukt IT for å effektivisere sine rutiner, sitter vi igjen med gammeldags papirbaserte systemer.

nytt brukernavn og et passord som må oppfylle så mange krav at vi må notere dem ned. Det er en sikkerhetsrisiko. Alle som har tilgang til min konto på Høgskolen i Molde vil også få tilgang til ESS! Under forelesningen er jeg alltid innlogget på min høgskolekonto, og logger ofte ikke ut i pausen. Da kan hvem som helst få tilgang til systemet. Inntil i dag har dette ikke vært et problem. Jeg har ingen konfidensielle data på min høgskolekonto. Men siden ESS sender passord på e-post, en meget usikker løsning, skal det bare noen tastetrykk til for å komme inn i systemet. Da kan uvedkommende endre både e-postadresse og kontonummer.

I ESS får du greie menyvalg, dog med noe underlig plassering av funksjoner. Du finner lønn under «betaling», noe som kanskje illustrerer at dette er arbeidsgiverens system. Et personlig bilde ligger under «kontor» og ikke under «persondata». Lønnsmeldingene vises som en pdf-fil. Her har en altså utviklet et kostbart datasystem, og det eneste en har oppnådd er å flytte papirskjemaet til dataskjermen. Skulle en først velge en primitiv løsning, hvorfor ikke sende lønnsmeldingen på e-post? Da unngår vi innlogging, får en påminnelse og kan arkivere lønnsmeldingen. En e-post-løsning vil nå alle, også timelærere, IT-stillinger og flere som ikke kan forventes å ta et kurs for å lære ESS.

Reiseregningen må fylles ut i den rekkefølgen som systemet forventer. Det er likevel fullt mulig å starte med å legge inn utgifter, men da jeg gjorde det låste systemet seg. Ideelt sett burde brukeren bestemme rekkefølgen, men som et minimum må vi forlange at systemet hindrer deg i å gjøre operasjoner som systemet ikke tåler. Her må du starte med datoer, sted og gi «reiseårsak» (!) før du forsøker å registrere utgifter.

Det har sikkert kostet mye å utvikle systemet, og staten forsøker åpenbart å ta inn noe av dette ved å gi deg en fiktiv valutakurs. Oppgir du en utgift i utenlandsk valuta får du dagens kurs fra Norges Bank. Men denne har ikke påslaget på 1,5 til 2 prosent som kredittkortselskapene legger på. Da jeg forsøkte å endre dollarkurs til det den var da jeg betalte seminaravgiften i juni fikk

Gevinsten, som i beste fall ville være marginal, går her tapt ved at systemet er tregt, usikkert og vanskelig å bruke.

jeg feilmelding om at kursen hadde endret seg mer enn de tillatte 10 prosent! Det er kanskje et problem for Gjerdrem og hans amerikanske kollega, men ikke for meg. I praksis må vi derfor ta fram kalkulatoren og regne beløpene om i norske kroner selv. Det kan imidlertid skape problemer for de som skal godkjenne. Der jeg på det gamle papirskjemaet skrev «seminaravgift, \$1000, kurs 6,03, NOK 6030» blir dette i ESS «Annet, NOK 6030». Så her må kontorsjefen virkelig lete i konvoluttene med kvitteringer for å kunne gjøre den rette koplingen.

ESS har også feiltolket virkeligheten. De forlanger at alle kostnader skal ligge mellom dato for reisestart og reiseslutt. Den flybilletten eller seminaravgiften du betalte på forhånd kan derfor ikke registreres på riktig dato.

Med vindusbaserte datasystem, fra og med 1980, fikk vi muligheten til å operere med flere programmer og funksjoner samtidig. Det var en stor lettelse, for det er slik vi arbeider. Men ikke forsøk dette i ESS! I den pre-1980 funksjonaliteten som tilbys her må vi gjøre en ting om gangen. Om kompisen din ringer og ber om det nye kontonummeret ditt mens du holder på å føre en reiseregning, så ikke forsøk å hente dette fram fra ESS. I så fall går alle data tapt, og du kan risikere at systemet låser seg.

Med prøving og feiling, tapte data og nyinntasting er det mulig å få ESS til å virke. Men i de dagene jeg har gjort min uformelle testing har systemet gått ualmennlig tregt. Det burde ikke vært mulig å få til i en tid der datakraft er nesten gratis.

Ut fra dette må min konklusjon være at ESS er ubrukelig. Gevinsten, som i beste fall ville være marginal, går her tapt ved at systemet er tregt, usikkert og vanskelig å bruke. Jeg har allerede kastet bort to timer på et brukerkurs og må regne med å kaste bort enda mer tid på å skrive ut lønnsavregningene og å få reiseregningene gjennom systemet. Sikkerhetsproblemet har jeg håndtert ved at jeg har gitt personalsjefen beskjed om at jeg ikke selv vil ta risikoen ved at uvedkommende endrer mitt kontonummer.

Dette er tragisk. Med gode IT system kunne vi spart inn mange årsverk og økt innsatsen på undervisning og forskning, samtidig som tiden hver ansatt bruker på administrasjon kunne reduseres. Igjen kan vi bruke reiseregningen som eksempel. Med kredittkort fra arbeidsgiver kunne systemet hente fram alle posteringer. Navn på hoteller, steder, datoer, klokkeslett, valuta, beløp, m.m. er jo i utgangspunktet i elektronisk format. Derfor er det unødvendig å måtte taste disse inn på nytt. I praksis kunne vi komme ganske nær en «one-click» reiseregning, for å stjele Amazons slagord («one-click book order»). Korttransaksjonen ville vært kvittering god nok, og i de fleste tilfeller kunne reiseregningen derfor vært satt opp og kontrollert automatisk. Med et slikt system ville besparelsene bare på høgskolene vært mange millioner kroner. Samtidig ville vitenskapelig ansatte bli spart for unødig arbeid. Men dette er bare en av mange effektiviseringsmuligheter. Tok vi for oss alle rutiner, rombestilling, eksamensopplegg, sensurering, osv. kunne vi hente inn store midler ved å legge ut kortene på nytt. Kombinasjonen av nye rutiner og ny teknologi kan gi underverker.

Men det blir vel bare med drømmen. Slik jeg ser det er ESS bare nok et eksempel på undervisningsinstitusjonenes hodeløse IT-satsing. Fra før har vi Classfronter, som har låst tidligere åpne data om kurs inne bak brukernavn og passord. Så effektivt er dette gjort at det nå er svært vanskelig å få kjennskap til innholdet i andre kurs på studieplanen – selv for faglærerne. Vi har studieadministrative system der det er neste

umulig å ta ut oversiktsdata. Dette i sterk kontrast til næringslivet der det å få gode styringsdata er en prioritert oppgave i alle datasystemer.

Hovedproblemet i staten, i hvert fall slik det fortøner seg fra en høgskole, er at alt skal være som før. Da blir effektiviseringen overfladisk. Åpenbart er hensikten med de nye datasystemene er at de skal gi inntrykk av at det skjer noe, at staten også er med. Kravet til effektivitet er lite framtreddende. ESS viser dette. Systemet vil medføre en merbelastning for alle ansatte og jeg stiller meg tvilende til om administrasjonen har så mye å hente her. Et godt argument for neste års budsjettdebatt må da være at institusjonene må få tilført ekstra midler pga. av kostnadene ved å ha slike dårlige dataløsninger.

Slik jeg ser det, er ESS bare nok et eksempel på hodeløs IT-satsing.

Hvilke krav bør stilles til førstelektorsopprykk?

FØRSTELEKTORSKOMPETANSE: I skriv av 27.06.2007 fra Kunnskapsdepartementet kom det nye retningslinjer for hva som kreves for opprykk til førstelektor. I tillegg har Universitets- og høyskolerådet (UHR) kommet med veiledende retningslinjer for søknad og vurdering av søknad om opprykk til førstelektor etter kompetanse. Her påpekes det at det er «særdeles viktig at både sakkyndig utvalg og potensielle søkere har felles forståelse av kriteriene».

Vi vil hevde at de ovennevnte retningslinjer er vage og kan være gjenstand for ulike tolkninger, slik at det er vanskelig med deres hjelp å komme frem til en slik felles forståelse av kriteriene. Vi vil derfor i det følgende peke på hvordan ulike tolkninger av de nevnte retningslinjer fører til at nivået på arbeidene som tilkjennes opprykk, kan variere sterkt. Dette kan virke urettferdig overfor søkerne, men kan også føre til at begrepet «førstekompetansenivå» blir uthult.

Ved søknad om opprykk til førstelektor skal søkeren legge ved nødvendig dokumentasjon for den sakkyndige vurderingen

Allerede her står vi overfor et problem: Hva er nødvendig dokumentasjon? I departementets retningslinjer er den eneste presiseringen at «[s]øknaden må inneholde curriculum vitae».

UHRs retningslinjer påpeker at det vil «styrke en søknad om den har overbyggende tekst (profileringsdokument) som viser sammenhenger i det utviklingsarbeid og den praksis som framlegges til bedømmelse, en tekst som viser læringshistorie og pedagogisk refleksjon/ ståsted.» På bakgrunn av dette er det stadig flere som hevder at et profileringsdokument (PD) er en nødvendig del av opprykkssøknaden. Ved flere høyskoler er man

opptatt av at PD er et forholdsvis omfangsrikt dokument som veier tungt i søknaden, og man veileder sine førstelektorkandidater ut fra dette. Sakkyndige som deler dette synet anser at søknaden har store mangler om det ikke ligger ved et PD som «syrr sammen» og utdyper tekstene som søknaden bygger på, på en grundig og gjerne også kritisk-analytisk måte. Andre sakkyndige utvalg krever ikke et PD, og

Vi vil hevde at (...) retningslinjer er vage og kan være gjenstand for ulike tolkninger, slik at det er vanskelig med deres hjelp å komme frem til en slik felles forståelse av kriteriene.

om det følger med, vektlegger de det lite og forholder seg ugjerne til profileringsdokumenter som er på mer enn noen få sider.

Blant søknadene om førstelektoropprykk finner man alt fra kun en cv med kommentarer til lange PD som inneholder det som kan betegnes som et eller flere essay som utdyper søknadens dokumenter og/eller søkerens pedagogiske syn og virke.

Søkere som ikke har utarbeidet et PD, kan få problemer om utvalgets sakkyndige anser et slikt dokument som vesentlig eller eventuelt som helt nødvendig. På mange høyskoler veiledes søkerne i skriveing av PD. PD'ene bærer preg av at det har utviklet seg ulike «skoleretninger» angående form og innhold. For søkere som presenterer et grundig PD er det et lotteri om han/hun får et sakkyndig utvalg som deler hans/hennes forståelse av hvordan et slikt skal utformes, eller om utvalget tilhører en annen «skoleretning» og har en annen «nøkkel» som de forventer at søke-

ren skal følge. Man kan dessuten tenke seg at diskusjonene kan gå høyt i utvalg der de sakkyndige tilhører ulike «skoleretninger».

Det er derfor svært relevant å spørre: Hvor stor vekt skal man legge på UHRs «bør» angående profileringsdokument når det ikke nevnes i departementets retningslinjer? Vi anser at profileringsdokument er nyttig i den utstrekning det kan hjelpe de sakkyndige til å

få en oversikt over den dokumentasjon som utgjør grunnlaget for vurdering av søkerens kompetanse. Men profileringsdokument bør ikke påvirke de sakkyndiges selvstendige og kritiske vurdering av selve dokumentasjonen.

Dette er noe som verken departementets eller UHRs retningslinjer hjelper oss å finne svar på. Derfor er det da også store forskjeller mellom søkerne når det gjelder hva de dokumenterer. Mens en del søkere for eksempler beskriver hva som er deres del av arbeider med flere forfattere, og vedlegger bekreftelser fra medforfattere/samarbeidspartnere, gir andre ingen slike opplysninger. Når det siste er tilfelle, er det vanskelig for de sakkyndige å bedømme hvor merittende slike arbeider er.

Dokumentert omfattende forsknings- og utviklingsarbeid som i kvalitet og omfang tilsvarende arbeidsmengde og nivå med en doktorgrad.

Departementet påpeker at retningslinjene for førstelektoropprykk ikke innebærer «en akademi-

mentere minst tilsvarende tidsramme.» På dette punktet vil vi peke på to problemområder. For det første er det i mange tilfeller ikke enkelt for de sakkyndige å lese ut av søknadsdokumentene hva som er arbeid utført som del av den høyskole-/universitetslektorstillingen søkeren er ansatt i og hva som i mengde, type og/eller dybde går ut over dette arbeidet.

For det andre påpeker UHR at selv om «[d]et kan være naturlig å trekke yrkespraksis inn der denne er dokumentert og gjort relevant for utviklingsarbeidet som legges fram», er «[d]okumentert yrkespraksis (...) i seg selv ikke merittende». Det er dermed et skjønnsspørsmål hvor grensen går mellom på den ene siden dokumentert og relevant yrkespraksis som kan sies å være merittende og på den andre siden yrkespraksis som ikke er det.

Erfaringsmessig varierer forventningene til det dokumenterte arbeidets omfang sterkt blant sakkyndige. Er én referee-bedømt artikkel nok, eller forventer man fem? Må søkeren i det hele tatt ha skrevet noe som tilsvarende en artikkel, dersom omfanget på annet FoU-arbeid er tilstrekkelig? Hvem avgjør at det er tilstrekkelig – at det reelt tilsvarende tre års fulltidsarbeid på lik linje med et doktorsgradsarbeid? Og hvordan måler man dette

når søknadene består av svært ulike former for FoU-arbeid av ulike størrelse? Slike uklårheter gir de sakkyndige et stort problem med tolkning av retningslinjene, og gjør at de står uten faste kriterier for en konsensus. Det betyr at hver og en må bruke sitt egen skjønn. Dette kan medvirke til at ulike søkere vurderes ulikt. Hvis så skjer, avspeiler det et urettferdig system som ingen er tjent med.

Hvor vitenskapelig må det dokumenterte FoU-arbeidet være for å være på nivå med en doktorgrad?

I UHRs veiledende retningslinjer heter det at «[d]et må stilles krav til analytisk nivå og dokumentasjon av metode knyttet til de utviklingsarbeider som legges fram til vurdering. Arbeid som legges fram for vurdering må også kunne vise til at ny kunnskap og/eller ny praksis er utviklet. De utviklingsarbeider som framlegges for dokumentasjon må kunne vise til tyngde og betydning innenfor sitt fag-, yrkes- eller profesjonsområde. Dette vil innebære god kobling mot praksisfelt, faglig nettverk og tilrettelegging for erfaringsdelen. Utvikling, begrunnelse og erfaring med nye former for dokumentasjon bør kunne være meritterende i denne sammenhengen.» Samtidig påpeker departementet at retningslinjene for førstelektoropprykk ikke innebærer «en akademisering av stillingen, men angir (...) nivå på arbeidet som skal ligge til grunn for tilsetning i slik stilling.»

To viktige og relevante spørsmål som aktualiseres her er: Hvordan avgjør man at innholdet i søkerens portefølje til sammen tilsvarende doktorgradsnivå uten å forlange vitenskapelige arbeider av en type som ellers forlanges i doktorgradsarbeider? Og: Hvor analytisk og forskningsmetodisk «tung» må en søknad være for at den skal være «på nivå med» en doktorgrad, samtidig som dette kravet ikke fører til «en akademisering av stillingen»? Det kan synes som om UHRs kommentarer av en del sakkyndige tolkes på en måte som nettopp skaper økte krav til vitenskapelighet (dvs. akademisering) hos søkerne. Det er kanskje ikke så rart, ettersom kriteriene kan synes selvmotsigende. For også her står man overfor kriterier som synes motstridende og som åpner for individuell tolkning og skjønn – en subjektivitet som kan gi svært

ulik uttelling for ulike søkere.

Et annet interessant spørsmål relatert til uttrykket «på nivå med doktorgrad» er hvorvidt sakkyndig utvalg uavhengig skal vurdere referee-bedømte artikler, eller om de automatisk skal tilkjenne dem meritt fordi de allerede er fagfellevurdert? Selv blant tidsskrifter som publiserer på bakgrunn av refereevurdering kan som kjent både det faglige og vitenskapelige nivået på det som publiseres variere sterkt fra et fagtidsskrift til et annet og i forhold til hvem som vurderer artiklene fra gang til gang. Uansett hvilken oppfatning den enkelte sakkyndige har angående dette, har søkeren publisert artikler, må den sakkyndige, uavhengig av den enkelte artikkels vitenskapelighet, vurdere hvordan de logisk, vitenskapelig og innholdsmessig er relaterte til hverandre med hensyn til dere relevans for søkerens kompetanse. Denne vurdering må også gjøres uten faste kriterier.

«Spesielle kvalifikasjoner innenfor undervisning eller annen pedagogisk virksomhet skal tillegges stor vekt».

Også på dette punktet må skjønnets spille en stor rolle. Hva betyr «spesielle kvalifikasjoner»? Er det nok at søkeren har pedagogisk utdanning fra universitet eller høyskole på nivå med det som tidligere ble kalt «pedagogisk seminar»? Må søkeren ha pedagogisk utdanning utover dette, og hva er i så fall kravet? Gir det «spesielle kvalifikasjoner» om deler av FoU-arbeidet som inngår i søknaden gjelder «undervisning eller annen pedagogisk virksomhet»? Det bør poengteres her at hva gjelder den uformelle delen av søkerens virksomhet, kan de sakkyndige bare vurdere søkerens formidlingsferdigheter slik disse lar seg uttrykkes i skriftlig fremstilling. Men den like viktige delen av pedagogikken, den muntlige formidling som søkeren bedriver som foreleser, veileder, etc., på ulike steder og tidspunkt, og som er svært relevant for en førstelektors arbeid, kan ikke bli vurdert av de sakkyndige.

I enhver sakkyndig bedømmelse, det være seg på master-, førstekompetanse- eller professornivå, vil det alltid være rom for skjønn. Og slik bør det også være. Likevel etterlyser vi retningslinjer og kriterier som gir mindre rom for tilfeldigheter i bedømmelsene enn det vi ser i dag,

og som sikrer større objektivitet. Slik systemet fungerer i dag, skaper de store ulikhetene i tolkningene av kriteriene urettferdighet i relasjon til de som søker førstelektoropprykk, noe som gjør at førstelektortittelen står i fare for å bli uthult.

Avslutningsvis og med tanke på framtiden vil vi nevne enda et problematisk poeng relatert til førstelektortittelen. Samtidig som Kunnskapsdepartementet er opptatt av å tilpasse norsk utdanning til internasjonale konvensjoner som Bologna-avtalen, har man opprettet en opprykksform som bare eksisterer i Norge og som andre land verken forstår eller godkjenner. Spørsmålet er hvilke implikasjoner dette har – eller får – for vurderingen av førstekompetanse. Når vi i Norge ikke vet hvilken reell kompetanse en førstelektor har uten å ha sett vedkommendes portefølje, er det i hvert fall sikkert at dette opprykket ikke gir uttelling om man ønsker å bruke den i utlandet. Det kompliserer tilpassingen av norske akademiske gra-

Journalistikk

HUSTADS AMERIKA: Jeg ser dere har sluppet en kunnskapsløs journalist ved navn Jon Hustad løs i spaltene med betraktninger om det akademiske liv i De forente stater. Først forteller han at det ryktes at «vordende norske akademikere er i ferd med å bli som amerikanere.» Dette synes for ham å bety at det går nedover med norske akademikere. Hustad mener tydeligvis at de 20–30 beste amerikanske universiteter ligger langt under de norske. Selv arbeidet jeg hardt for å bli «som amerikanere» i 1960-årene da jeg fikk min doktorgrad ved Yale University. Ved hjemkomsten til UiO fikk jeg høre at jeg hadde kas-

ter bort min tid på det som bare var en amerikansk doktorgrad. Førte år senere målbærer Forskerforum fremdeles slike norske holdninger til studier i andre land.

Dernest synes Hustad å mene at Amerikanere ikke kan engelsk. Ved hvilke amerikanske universitet har han studert eller undervist og hvilke amerikanske forfattere har han lest? Han syns tydeligvis han er morsom, men det er vanskelig å forstå hva som er morsomt med slik kunnskapsløshet.

Av professor emeritus

ORM ØVERLAND

Ved hjemkomsten til UiO fikk jeg høre at jeg hadde kastet bort min tid på det som bare var en amerikansk doktorgrad.

Når vi i Norge ikke vet hvilken reell kompetanse en førstelektor har uten å ha sett vedkommendes portefølje, er det i hvert fall sikkert at dette opprykket ikke gir uttelling om man ønsker å bruke den i utlandet.